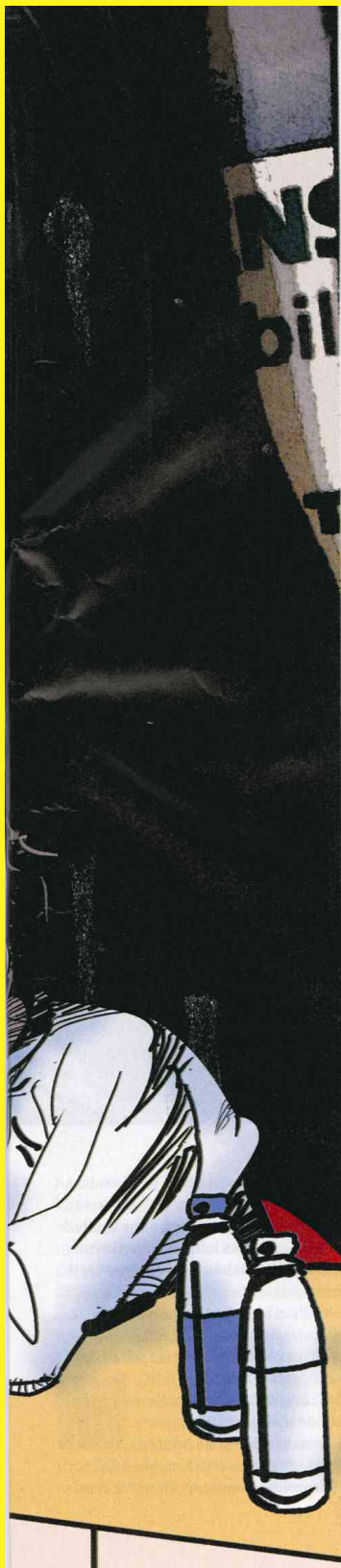

25th HELSINKI INTERNATIONAL FILM FESTIVAL

Rakkautta & Anarkiaa

20.-30.9.2012 www.hiff.fi

JOUNI K. KEMPPAINEN kuvitus HANNU LUKKARINEN

VERI- JÄLKIÄ

Toimittaja Jouni K. Kemppainen ja ohjaaja Arto Halonen seurasivat suomalaisen hiihtodopingin jälkiä 1970-luvun verenvaihtoista Lahden häpeään.

Istun elokuvaohjaaja **Arto Halosen** täyteen ahdetussa farmariautossa matkalla kohti Sotkamo. Juvan paikkeilla Halosen puhelin piippaa. Tekstiviesti tulee **Jukka Hartoselta**, joka peruu seuraavaksi päiväksi sovitun haastattelun ja ilmoittaa, että lähipäivinä on muutenkin kireä aikataulu.

Jukka Hartonen on Vuokatin urheiluopiston talousjohtaja ja entinen maastohiihtäjä. Hän teki mukavan kilpauran iloisella 1990-luvulla, jolloin suomalaiselle hiihtourheilulle vielä kuului pelkkää hyvää.

Harmillista, mutta ehkä Hartonen ei vaikuttanut etukäteenkään aivan lupaavimmalta Sotkamon-reissun haastateltavista. Toki hänellä on aiheemme kannalta kiinnostava menneisyys Pohjolan Karpaasit Oy:n toimitusjohtajana. Yhtiö muistetaan parhaiten Karpaasit-sinapista, mutta sen varsinainen toimiala oli urheilualan tukku-kauppa. Kun tarkoituksena on yrittää saada selvyttä suomalaisen hiihdon dopinghistoriaan, niin jo yhtiön osakkaiden nimilista herättää aika lailla uteliaisuutta: Hartonen, **Mika Myllylä**, **Jari Isometsä**, **Jari Räsänen**, **Harri Kirvesniemi**, **Pekka Vähäsöyrinki** ja **Vesa-Pekka Sarparanta**.

Tämä dopinghanke Halosen kanssa sai alkunsa tammikuussa 2009, jolloin kirjoitin Helsingin Sanomien Kuukausiliitteeseen Kari-Pekka Kyrön haastattelun. Arto Halonen kiinnostui aiheesta

niin paljon, että hän otti yhteyttä ja ehdotti yhteistyötä. Hän halusi tehdä dokumenttielokuvan Lahden vuoden 2001 hiihdon maailmanmestaruuskisoista.

Päädyimme lopulta siihen, että tutkimme ai-hetta yhdessä ja erikseen ja sen pohjalta syntyy sekä lehtikirjoitus että elokuva. Se lehtikirjoitus on tässä, ja elokuva Sinivalkoinen valhe tulee elokuvateattereihin 5. lokakuuta.

Hyvin nopeasti tulimme Halosen kanssa siihen tulokseen, että Lahden tapahtumien ymmärtäminen vaatii tutkimusten ulottamista paljon kauemmaksi kuin vuoteen 2001. Niin monia suuria kysymyksiä oli vastausta vailla. Onko Suomen hiihdossa ollut vallalla järjestelmällinen doping-kulttuuri jo kauan ennen Lahden mahalaskua? Oliko niin, että Lahden katastrofaalinen häpeä, kuten Hiihtoliiton silloinen puheenjohtaja **Paavo M. Petäjä** tilannetta luonnehti, ei ollutkaan ker-tahairahdus, vaan huipennus pitkässä historias-sa, johon erilaiset kielletyt aineet ja vippaskons-tit ovat kietoutuneet?

Päätimme myös, että emme halua jahdata yksittäisiä urheilijoita, vaan etsiä suurta linjaa, maan tapaa, jonka kasvatteja urheilijat, valmentajat, huoltajat ja lääkärit ovat olleet.

Tällaisiin kysymyksiin olemme matkalla etsimään vastauksia Sotkamosta.

Mutta matkalla poikkeamme lisäsalmissa. ➔

KOLJONVIRRAN SAIRAALAN HIIPI ILLALLA MAAJOUKKUEHIIHTÄJIÄ.

Koljonvirran sairaala pötköttelee pohjois-savolaisen kulttuurimaiseman kainalossa, legendaarisen sotajoen länsipuolella. Täällä on hoivattu ihmisiä jo vuodesta 1924, jolloin sairaalan ensimmäinen rakennus nousi Fredriksdahlin kartanon maille.

Talvisena päivänä pysäköintipaikalla on hiljaista, ja muuallakin. Kuin koko sairaala-alue nukkuisi talviunta.

Olemme sopineet tapaavamme täällä **Matti Kauppinen**. Hän on sairaalan entinen ylilääkäri ja hiihtomies, joka oli 1970-luvulla mukana Hiihtoliiton valmennuksen asiantuntijaryhmässä, urheilulääkäriyhdistyksessä ja nuorten valmennusryhmässä. Yhden kerran hän toimi nuorten MM-hiihdoissa Suomen joukkueen lääkärinäkin.

Isänsä oli 1970- ja 80-luvulla väkivahva hiihtopitäjä, sillä Suomen hiihtojoukkueen pitkäaikainen päävalmentaja **Immo Kuutsa** on tämän kylän miehiä, kuten myös ex-hiihtäjä **Juhani Repo**.

Vuonna 1983 Mielenterveyden keskusliitto, joka muuten perustettiin Koljonvirran sairaalassa, kanteli eduskunnan oikeusasiamiehelle Kauppinen toiminnasta. Kantelun mukaan ylilääkäri oli tilannut veripusseja sairaalaan, mutta verta ei ollut annettu tilauksessa nimetyille sairaalan potilaille, vaan se oli mennyt muihin suoniin. Verta oli tankattu Koljonvirralla 15. helmikuuta 1978. Kaksi päivää myöhemmin Lahdessa alkoivat hiihdon MM-kisat, joissa Suomi pärjasi hienosti..

Ennen EPO-hormonia veritankkaus oli tehokas tapa parantaa keinoitekoisesti kestävyysurheilijan suorituskykyä.

Oikeusasiamiehen kanslian tutkimuksissa selvisi, että samanlaisia väärinkäytöksiä oli tapahtunut Koljonvirralla myös vuonna 1974, Falunin MM-kisojen aikoihin, ja vuonna 1975 hieman ennen Salpausselän kisoja.

Kauppinen kertoi selvityksessään oikeusasiamiehelle tiputtaneensa verta ”aktiiveille liikunanharrastajille”, mutta nimiä hän ei suostunut kertomaan. Myöskään oikeusasiamiehen kanslian tutkimuksissa ei selvinnyt, keitä Koljonvirralla tankattiin. Oikeusasiamies päätti vuonna 1985, että ylilääkäri oli menetellyt lainvastaisesti, mutta koska rikos oli vanhentunut, Kauppinen välttyi virkarikossyytteeltä.

Näistä Koljonvirran verisistä tapahtumista on kulunut yli kolmekymmentä vuotta, ja veritankkaus kiellettiin vasta vuonna 1985. Koljonvirran tapaukset ovat kuitenkin kiinnostavia edelleen muun muassa siksi, että Suomella on maailmalla vankka maine juuri veritankkauksen karkimaana.

Merkille pantavaa on myös se, kuinka arka tämä aihe tuntuu edelleenkin olevan. Olemme soitelleet läpi melkoisen määrän Koljonvirralla 1970-luvulla työskennelleitä, mutta useimpien reaktiot olivat hämmentävän pelokkaita.

Pihalta aukeaa mukava maisema peltojen yli Pikku-Lijärvelle. Neuvonta sijaitsee 1960-luvulla valmistuneella uudella puolella, joka näyttää kolhulta rivitalolta, ja siellä meille kerrotaan huonoja uutisia: entinen ylilääkäri **Matti Kauppinen** on ilmoittanut, ettei hän pääse tapaamiseen. Halonen yrittää soittaa Kauppiselle, mutta tämän numero ei vastaa.

Meidät ohjataan kuitenkin lukkojen taakse kokoushuoneeseen, jonne odottelemme sosiaalineuvos **Tapani Rissasta**. Rissanen työskenteli Koljonvirran sairaalassa ulkotyön ohjaajana, ja hän keräsi aikoinaan todisteet Mielenterveyden keskusliiton kantelua varten.

Kohta Rissanen tulee, ja hänellä on mukanaan Mielenterveydentuki ry:n toiminnanjohtaja **Raimo Matikainen**. Matikainen on se henkilö, joka vei vuonna 1983 valituksen oikeusasiamiehelle.

Rissanen on eniten äänessä, ja hänellä onkin paljon kerrottavaa.

”Sairaala-apulaiset alkoivat kertoilla, että et kuule arvaa, mitä hyö näki, kun tuli aamulla töihin. Toimenpidehuoneessa oli ollut verta lattialla ja pöydillä. Ja ne tarinat vaan toistui ja toistui, ja minä ihmettelin, että onko tämä totta vai tarua. Pikkuhiljaa piti ruveta luuraamaan, että mitä tässä talossa oikein tapahtuu.”

Rissanen sai käsiinsä veripussien tilauspappeja, ja sen jälkeen selvisi nopeasti, että niissä mainitut henkilöt eivät olleet verta tarvinneet eivätkä saaneet.

Rissanen muistaa myös hyvin sairaala-alueella vilahdelleet edustushiihtäjät ja sen ihmetyksen, jota nämä herättivät henkilökunnassa.

”Pimeän aikaanhan nämä operaatiot täällä suoritettiin. Minäkin läksin usein töistä kahdeksan jälkeen, ja kyllä toimenpidehuoneessa monta kertaa oli täysi valaistus päällä vielä.”

Myöhemmin yksi hoitaja ja yksi sairaalan hallinnossa työskennellyt henkilö vahvistavat Rissanen havainnot: noihin aikoihin Koljonvirralla nähtiin useita Suomen edustushiihtäjiä, sekä miehiä että naisia.

Kukaan todistajistamme ei kuitenkaan ollut paikalla näkemässä, että verta olisi annettu hiihtäjille. Puhun monta kertaa puhelimesta hoitajalle, jonka Rissanen arvelee olleen vuonna 1978 mukana verenvaihdossa. Hoitaja empii, ja hän

ehtii jo luvata kertoa näkemisistään ja tekemisistään, mutta lopulta hän kuitenkin kieltäytyy.

Kun soittelemme työntekijöiden nimeämille hiihtäjille, he kieltävät, että heitä olisi tankattu. Melkein kaikki kieltävät koskaan käyneensäkaan Koljonvirran sairaalassa.

”Ai jaa, minulla ei ole siitä itselläni tietoa”, vastaa yksi.

”Koskaan en oo käynytäkään, missä sellainen paikka edes on”, vastaa toinen.

Yksi myöntää vierailleensa sairaalassa, mutta hänellä oli siihen hyvä syy:

”Minulla oli siellä sukulaisia hoidettavana.”

Kotimatalla, muutama päivä myöhemmin, Kauppinen tapaaminen onnistuu. Hän ei suostu

haastatteluun kameran edessä, mutta puhuu kuitenkin aiheesta. Hän kieltää, että sairaalassa olisi huippu-urheilijoita tankattu. Kun kerromme, että meillä on monta todistajaa, jotka ovat nähneet edustushiihtäjiä sairaalan alueella, Kauppinen myöntää lopulta, että hiihtäjiä on sairaalassa vierailut. Hänen mukaansa nämä tulivat vain hakemaan flunssarokotuksia.

Maailman lehdissä on 1970-luvun alusta saakka julkaistu läjäpäin kirjoituksia suomalaisten verileikeistä. Sarajevon olympiakisoiissa 1984 norjalaiset nostivat hälyn suomalaisten verisistä lakanoista, joita he väittivät löytäneensä kisakylästä. Lasse

Viréniä ovat tankkaussyytökset seuranneet Munchenin olympialaisista saakka. Tuorein esimerkki on vain muutaman viikon takaa, kun norjalaislehti väitti Virénin saavuttaneen olympiamitalinsa veridopingin avulla.

Veripuheille löytyy kyllä katettakin.

Vuonna 1985 hiihtäjä Aki Karvonen tunnusti käyttäneensä veridopingia. Myös Karvosen hiihtäjäkollega Arto Koivisto kertoo omaelämäkerrassaan veritankkauksistaan.

Dopingtutkijana tunnetuksi tullut professori Tapio Videman työskenteli 1970-luvulla Kuusamon terveyskeskuksessa. Hän toimi myös Kuusamon Eräveikkojen lääkärimä ja teki hiihtoon liittyviä tutkimuksia. Hänen mieleensä ovat jää-

neet rupattelut hiihtäjien kanssa Rukan harjoitteluleireiltä. Niissä kävi selvästi ilmi, että veren- vaihtoa käytettiin yleisesti.

Sitä ei kuitenkaan kukaan oikein osaa sanoa, mihin suomalaisten maine erityisen etevinä veridouppaajina perustuu. Toki Suomen olympiaurheilussa pantiin valmennusasiat järjestykseen 1970-luvun alussa. Perustettiin valmennuksen asiantuntijaryhmiä, joissa tieto siirtyi lajeista toiseen, ja tulokset olivat hämmästyttäviä erityisesti yleisurheilussa ja hiihdossa. Suomessa oli päteviä urheilulääkäreitä ja tutkijoita, mutta niin oli varmasti muuallakin.

Kestävyyсурheilussa hapenottokyky on ratkaisevan tärkeä ominaisuus. Veritankkaus lisää ➔

punasolujen määrää veressä eli nostaa veren hemoglobiinia. Se taas parantaa hapen kuljetusta, mikä tuo suurta hyötyä kestävyysta vaativassa urheilusuorituksessa. Hemoglobiinitason nostaminen voi parantaa suoritusta yli viisi prosenttia. Esimerkiksi kymmenen kilometrin hiihdossa se tarkoittaa yli minuutin parempaa aikaa.

Ei ihme, että veridoping on kiehtonut hiihtoväkeä.

Aluksi tankkaaminen oli melkoista roiskimista. Riitti, että verta siirrettiin paljon ja että veriryhmät olivat kohdallaan. Maailmalta tiedetään tapauksia, joissa luovuttaja on ollut urheilijan valmentaja tai sukulainen, kuten erällä yhdysvaltalaisella pyöräilijällä. Hänet löydettiin takahuoneesta verensiirtoletku kiinni käsivarressaan. Letkun toisessa päässä oli pyöräilijän äiti.

1970-luvun mittaan alettiin suosia urheilijoiden omaa verta, jota oli otettu talteen esimerkiksi korkean paikan leireillä. Seuraava suuri kehitysaskel oli se, kun verta opittiin seulomaan. Viimeistään 1980-luvun puolivälissä, vähän ennen EPO-hormonin tuloa, tekniikka oli kehittynyt jo niin pitkälle, että osattiin ottaa talteen vain erityisen hyvät verisolut. Verisolujen ikä on noin 100–120 päivää, ja nuorimmat ovat vetreimpiä. Urheilijat pantiin maakaamaan laitteeseensa, joka valikoi veren joukosta vain nuoret ja parhaimmat solut. Ennen kisaa tämä huippuveri siirrettiin takaisin urheilijaan.

Veritankkauksen kanssa ritirinnan kehittyivät myös muut yleiset dopingaineet, kuten anaboliset steroidit ja mieshormoni. Niiden käyttö oli myös vaivatonta, sillä varsinkin 1970- ja 80-luvuilla valvonta oli näennäistä. Arto Koivisto kertoo kirjassaan omasta hormonien käytöstään ja päätyy tylyyn johtopäätökseen: "Ilman hormoneja ei ole mitään mahdollisuutta maailman huipulle." Ikaikaisesti urheilussa käytetyt piristeet ovat myös porskuttaneet kaiken aikaa mukana. Piristeistä on käynyt kolme suomalaista hiihtäjää: **Eero Mäntyranta** vuonna 1972, **Arto Koivisto** 1981 ja **Pertti Teurajärvi** 1982.

Syntetettisen kasvuhormonin valmistaminen on sen verran monimutkaista, että se alkoi yleistyä vasta 1980-luvulla.

Kiinnostava näkökulma suomalaisten asemaan veridopingin etujoukoissa löytyy Italian kautta. Juoksuvalmentaja **Alessandro Donati** ihaili 1970-luvulla piskuisen Suomen upeaa menestystä kestävyysjuoksussa. Hän matkusti Suomen tutustumaan juoksuvalmentaja **Kari Sinkosen** metodeihin vuonna 1974 ja kirjoitti myöhemmin jopa kirjan suomalaisesta kestävyysjuoksusta. Mutta Donatille selvisi nopeasti, että Sinkosen esittelemillä valmennusopeilla tulokset eivät kohentuneetkaan.

1980-luvulla Italian kestävyysjuoksu kuitenkin

harppasi hurjasti eteenpäin. Syy selvisi Donatille, kun hän tapasi vuonna 1981 **Francesco Conconin**. Tohtori Conconi on tutkija, jota pidetään yhtenä merkittävimmistä dopingmenetelmien kehittäjistä Euroopassa. Donati kertoo Conconin paljastaneen hänelle, että suomalaisten kertomista ohjeista puuttui tärkeä tekijä, veridoping. Donatin mukaan Conconi oli kertonut hänelle kehittäneensä suomalaisten metodia eteenpäin.

Hiihdon nousu alkoi Italiassa hieman myöhemmin. Italian hiihtomaajoukkue pestasi 1980-luvun alussa päävalmentajaksi suomalaisen **Vilho Sadeharjun**. Hän oli toki taitava valmentaja, mutta hän hallitsi myös veritankkauksen.

Sadeharjua olemme jo ennen Sotkamoon-reisua haastatelleetkin. Hän myönsi epäroimattia, että hänen valmennuksessaan italialaiset hiihtäjät käyttivät veridopingia. Menetelmää ei vielä tuolloin ollut kielletty, ja Sadeharjulla on myös moraalinen perustelu: minkä elimistö on itse tuottanut, sen se saa myös itse käyttää.

Sadeharju kertoi kotisohvallaan Valkeakoskella, että hän oli itsekin kokeillut veritankkausta. Teho oli melkoinen: "Olisi voinut mennä perä

JUURI ENNEN EPON TULOJA VERITANKKAUS OLI KEHITTUNYT HUIPPUUNSA.

edellä puuhun, mutta ei sentään sukset jalassa."

Italian poliisi tutki 1990-luvun lopulla suurta dopingoikeudenkäyntiä varten professori Conconin tekemisiä lähinnä pyöräilyn parissa, mutta samalla saatiin runsaasti tietoa myös maastohiihdosta. Poliisikuulusteluissa esimerkiksi yksi Sadeharjun valmennettavista kertoi tämän sanoneen, että veridoping on Suomessa hyvin yleistä.

Sadeharju palasi Suomeen 1984, ja hän kuului myöhemmin myös Lahden vuoden 1989 hiihdon MM-kisojen valmennusryhmään. Kotimaassa käyttämistään valmennusmenetelmistä Sadeharju on kuitenkin vaitonainen.

Sadeharjun jälkeen Italian maastohiihdon päävalmentajaksi tuli toinen suomalainen, **Jarmo Punkkinen**. Hänen aikanaan Italian hiihto jatkoi nousuaan maailman huipulle, ja Punkkinen sai lempinimen "Kummisetä". Vuonna 1998 Punkkinen oli Kari-Pekka Kyrön vahvin vastaehdokas Suomen hiihdon päävalmentajaksi.

Vuokatin rinteet hehkuvat kauas. Hiihtoputki on tältä illalta jo suljettu, mutta Snowpoliksessa on valot, ja mahtava rakennus näyttää metsänreunaan lipsahaneelta mittakaavavirheeltä. Sotkamossa hiihto todella on iso asia.

Vaikka Jukka Hartonen kieltäytyikin haastatte-

lusta, täällä riittää kiinnostavia haastateltavia. Vuokatti on yksi suomalaisen hiihtourheilun keskuksista, ja siellä, Suomen ensimmäisen hiihtoputken kupeessa, asuu esimerkiksi Pekka Vähsäyrinki, Vesa-Pekka Sarparanta, **Antti Leppävuori**, **Janne Immonen** ja monta muuta hiihtoasioista tietävää. Sarparanta on suostunut haastatteluluon, Leppävuori harkitsee, mutta Vähsäyrinkiin ei ole saatu yhteyttä ja Immonen kieltäytyi. Lisäksi on tarkoitus tavata pari syväkurkkua, jotka ovat kertoneet hurjia tarinoita.

Tänä aurinkoisena maaliskuun viikonloppuna Vuokatin laduilla hiihdetään Hopeasompaa, ja siksi paikalla on erityisen paljon hiihtoväkeä, varsinkin lapsia, mikä tuntuu mukavalta. Lasten kilpahiihto on lempeää vastapainoa ikävälle aiheelle, jollaiseksi doping todella on osoittautunut.

Ajelemme ympäri Vuokattia hieman väljentyneellä farmariautolla, ja Arto Halonen saa jälleen tekstiviestin. Se tulee **Timo Härköselältä**, joka on entinen kunnanvaltuuston puheenjohtaja ja vahva paikallinen urheilumies. Härkönen ilmoittaa, ettei hän ehdi seuraavana päivänä haastatteluluon. Viesti tuntuu hieman yllättävältä, sillä yleensä

kuntien nokkamiehet ovat hyvin kiinnostuneita valtakunnanjulkisuudesta.

Tämän hankkeen aikana on tullut selväksi, että hiihtoväki suhtautuu menneiden penkomiin nyreästi. Ainakin menneisyyttä pitäisi penkoa "hyvässä hengessä", mikä on todella

usein kuultu ilmaus. Olemme kiertäneet hiihtokisoja ja niiden lehdistötilaisuuksia, ja niissä on tullut selväksi, ettei kisaetikettiin kuulu dopingasioista kyseleminen. Etiketin rikkominen on herättänyt suoranaista vihamielisyyttä urheilijoissa – mutta myös urheilutoimittajissa.

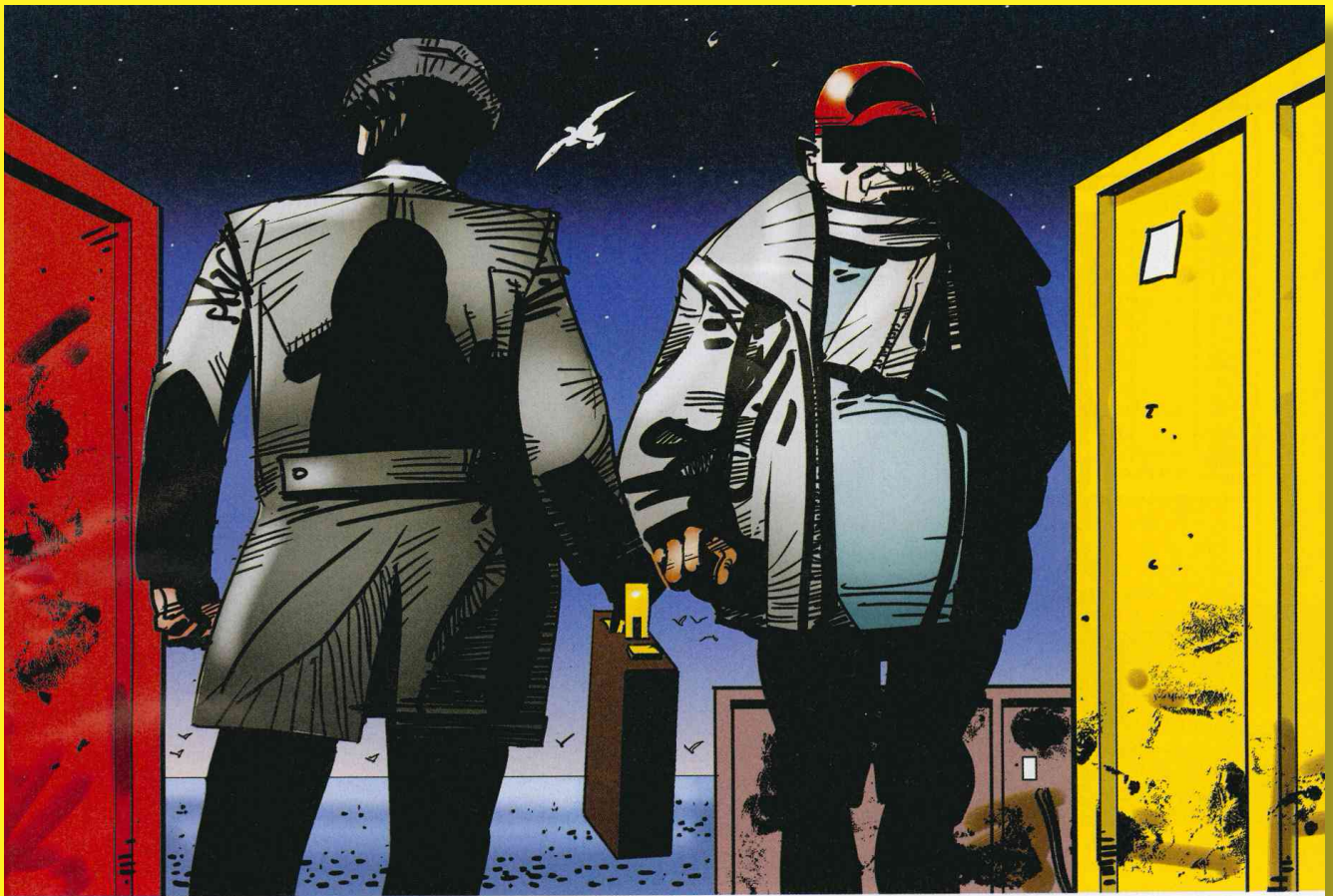
Ja taas tulee tekstiviesti.

Tällä kertaa se on syväkurkulta, joka on tarkoitus tavata heti ensimmäisenä iltana. Syväkurkku ilmoittaa muuttaneensa mieltään, hän ei haluaakaan keskustella. Syväkurkku lähettää muutama viesti, joissa hän perää dokumenttielokuvan perimmäisiä motiiveja, ja ilmoittaa lopuksi: "minä en teille sotkamolaisia anna."

Syväkurkku on kertonut puhelimesta, että 1990-luvulla Sotkamoon salakuljetettiin Venäjältä dopingampulleja suksivoidepotkylöiden sisällä. Salakuljettajat olivat jonkin peitetarinan avulla saaneet kunnalta käyttöönsä kiinteistön, jossa putkiloita sulateltiin esiin parafiniin sisältä.

Hurja tarina, mutta sellaisia dopingin ympärillä liikkuu. Jotkin niistä ovat tosia, siksi tästäkin olisi ollut kiinnostavaa kuulla lisää.

Illansuussa odotamme hotellilla Vesa-Pekka Sarparantaa. Hän on todellinen hiihdon monitoimimies, joka on urheilullut, valmentanut ja keksinyt, että Vuokattiin pitää rakentaa hiihtoputki. Hän oli yksi Pohjolan Karpaaseista.

Meitä kiinnostavat esimerkiksi hänen afäärin-
sä **Sergei Volguševin** kanssa. Venäläissyntyinen
Volgušev työskenteli 1990-luvulla muun muassa
hiihtoväen tulkkina, ja syyskuussa 1996 hän jäi
kiinni Vaalimaan tullissa yrittäessään salakuljet-
taa Suomeen kasvuhormonia.

Sarparannalla ja Volguševillä on Venäjällä ollut
yhteisiä liiketoimia, joita on käsitelty myös tuo-
mioistuiemissa.

Kun poliisi tutki 2000-luvun alussa Kari-Pekka
Kyrön toimia, se onnistui takavarikoimaan ison
kasan Volguševin muistiinpanoja. Niistä löytyy
runsaasti merkintöjä kasvuhormoni- ja EPO-val-
misteista, ja merkintöjen yhteydessä vilahtelee
muun muassa sellaisia nimiä kuin Vesa ja Pekka.
Kuulusteluissa Volgušev kertoi, että Vesa tarkoitta-
taa Sarparantaa ja Pekka Vähäsöyrinkiä.

Sarparanta puolestaan myönsi poliisikuulus-
telussa, että Volgušev toimitti hänelle kerran
pyytämättä ja yllätyksenä yhden ampullipaketin,
mutta hän ei tiennyt oliko aine EPO-hormonia,
kuten Volgušev on väittänyt. Sarparanta kertoi
rikkoneensa ampullit ja pakkauksen.

Hotellilla Vuokatissa kello tulee kahdeksan ja
yhdeksän, mutta Sarparantaa ei näy. Hän ei
myöskään vastaa Halosen puhelinoittoihin.

Vasta seuraavana päivänä hän vastaa, kun Ha-

lonen soittaa toisesta numerosta. Sarparanta ker-
too olleensa tilaisuudessa, jossa ei voinut puhua
puhelimien. Lähipäivät ovat hänelläkin niin kii-
reisiä, ettei hän ehdi tavata.

Vuokatin urheilusalin tungoksen keskellä
pilkahtaa yksi Suomen urheilusosieteen
kuuluisimmista tukkalaitteista: Immo
Kuutsa.

Menossa on juhlatilaisuus, sillä Hopeasompa
täyttää 40 vuotta. Juhlapuheen pitäjä on itseoi-
keutetusti Immo Kuutsa, joka on koko kilpailun
isä. Kuutsa kertoo esiintymislavalta, kuinka on-
nellinen hän on nähdessään paikalla niin paljon
nuorta intoa.

Puheensa jälkeen Kuutsa antautuu puheisiin
kanssamme, vaikka hän onkin puhelimessa il-
moittanut sanoneensa dopingaiheesta kaiken,
mitä hänellä on sanottavaa.

Kuutsa toimi maastohiihdon päävalmentaja-
na 1972–85. Suomalaisista hiihtovalmentajista
hän on ylivoimaisesti menestynein.

Sen lisäksi Kuutsa on omaperäisellä tavalla
valloittava henkilö, joka kysyy Haloselta hy-
myssä suin, milloin elokuvasäätiö tekee päätök-
sen dopingelokuvan rahoituksesta. Minulta hän
tiedustelee, tietävätkö esimieheni, että olen mu-

kana tällaisessa hankkeessa, ja lupaa varmuuden
vuoksi rimpauttaa tutuilleen toimitukseen.

Varsinaisesta aiheesta hän puhuu jämakästi.
Urheilijat olivat hänen aikanaan niin lahjakkaita,
että eivät onneksi tarvinneet dopingia, Kuutsa
kertoo. Muutama hiihtäjä jäi toki hänen aikanaan
kiinni kielletyistä aineista, mutta hän korostaa,
että nämä olivat toimineet hänen tietämättään.

"Minun tehtävä oli koko ajan kytätä, ettei ne
tee mitään kiellettyä."

Kuutsa kertoo esimerkin: 1970-luvun alussa
Juhani Repo ja **Juha Mieto** tulivat utelemaan hä-
neltä amfetamiinista, kun hiihtäjäkaverit olivat
kertoneet käyttävänsä sellaista ainetta.

"No, minä sanoin, että perkele, pannaan dop-
pingtestit pystyyn, niin katsotaan, hiihtääkö ne
puhtailla vai ei. Ja siitä lähtien mun asenne on
ollut siis tämä, jatkuvasti."

Hänellä on myös selvä käsitys Koljonvirran
veripussien yhteydestä edustushiihtäjiin: "Eeeei-
hän ne ole olleet siellä ollenkaan. Höpöpuhetta."

Sitten Kuutsa alkaa tehdä lähtöä. Edessä on
ajomatka mökille Pielisen suuntaan.

"Ei mitään, tämä on hauskaa keskustelua kyl-
lä, mutta ei minua tällaiset keskustelut het-
kauta tippaakaan. Jos ei ole puhdasta omaatun-
toa, ei voi näin keskustella, vai voiko?" ➔

Lopuksi hän tekee pienen myönnytyksen.

"Nyt jälkeenpäin olen vasta huomannut, että se on ollut varmaan yleisempää kuin minä olen tiennyt. Sitten kun tulee faktat esille, niin okei, minä sanon, että se on ollut näin. Ei minulla ole sen kummempaa tähän selitettävänä. Minä olen tässä avoin ja noin pois päin ja vilpittösti, koska minulla ei ole mitään syytä pelätä puhua", Kuutsa ilmoittaa ja poistuu jumppasalista vakain askelin.

Päivän päätteeksi täytyy vielä soittaa Juha Miedolle ja kysyä, missä mielessä hän aikoinaan kyseli Immo Kuutsalta amfetamiinista.

Mieto kiistää tapahtuman jyrkästi.

"Eeei puhuttakaan", hän jyrisee.

Yli kymmenen vuotta maailman huipulla hiihtänyt Mieto pitää edelleen kiinni dopinglausunnostaan, jonka hän antoi kameralle eduskunnassa: "Mulle ei oo ikänä kukaan niitä tarjonnut, ikänä en ole nähnyt niitä ja ikänä en ole leirillä kahvipöydän ääressä näistä asioista keskustellut."

Mieto kertoo, että hänelle "ittensä sukkurointi" oli parasta "ropinkia". Hän olisi halutessaan ilmeisesti voinut löytää alan tietoa lähipiiristään. Miedon joukkueoveri nimittäin kertoo, että Miedon henkiläkäräksi tituleerattu Jussi Kangas kirjoitti joukkueoverille 1970-luvulla reseptin anabolisia steroideja varten. Joukkueoveri ei kui-

tenkaan koskaan käyttänyt reseptiä, vaan on säilyttänyt sen visusti piironginlaatikossaan.

Immo Kuutsan esiintyminen on toki vaikuttavaa, mutta kun kuuntelee **Veijo Hämäläisen** kertomuksen vuosistaan edustushiihtäjänä, syntyy hieman toisenlainen käsitys Kuutsan luotsaamasta maajoukkueesta.

Veijo Hämäläinen oli Mikkelin Hiihtäjien hiihtäjä. Hän nousi maajoukkueeseen parikymppisenä nuorukaisena vuonna 1982.

Heti ensimmäisellä valmennusleirillä hän kävi päävalmentaja Immo Kuutsan kanssa eräänlaisen kehityskeskustelun. Valmentaja kertoi ajatuksiaan tulokkaan tulevaisuudesta.

"Sanamuoto oli aika tarkkaan näin, että tässä nyt kannattaa muutama vuosi kokeilla, mutta jos tulosta ei synny, niin keinoja löytyy. Minusta se nyt oli semmoinen selvä vihjaus siihen, että ainakin valmennuspuolella olisi ollut valmiudet lähteä etenemään sinne harmaalle alueelle", Hämäläinen kertoo.

Kun Hämäläinen teki selväksi, että hän hyväksyy vain puhtaat keinot, asia jäi siihen.

Seefeldin MM-kisat vuonna 1985 jäivät Kuutsan viimeisiksi arvokisoiksi päävalmentajana. Hämäläinen pääsi hiihtämään kakkososuuden

miesten viestijoukkueessa, joka sijoittui harmittavasti neljänneksi.

Kuutsan jälkeen komennon maajoukkueessa otti nuori valmentajalupaus Pekka Vähäsöyrinki. Alku oli hankala, sillä samoihin aikoihin Aki Karvonen paljasti käyttäneensä veridopingia sinä vuonna, kun Seefeldissä hiihdettiin maailmanmestaruuksista. Ja edellisenä vuonna koko suomalaisen urheilujärjestelmä oli järähdellyt juoksija **Martti Vainion** hormonikäryn seurauksena.

Hämäläiselle Karvosen paljastus tuli yllätyksenä, ja hän ehdotti joukkueen palaverissa, että uuden valmentajan johdolla selvitettäisiin läpikotoisin, missä veridopingin suhteen mennään ja on menty.

Vähäsöyrinki tymäsi ehdotuksen jyrkästi: ei ole mitään selvitettävää.

"Sen palaverin jälkeen tuntui kuin se ryhmä olisi jakautunut kahtia. Oli toinen puoli ja toinen puoli, ja tuntui vähän niin kuin olisi semmoinen lasiseinä tullut tiettyjen urheilijoiden välille", Hämäläinen kuvailee.

Keskustelu lähensi samoin ajattelevia, ja puhtaat keinot valinneet hiihtäjät alkoivat kertoa Hämäläiselle kokemuksistaan.

"Toiset tuli puhumaan avoimemmin, ja minä koin, että siellä oli jollain urheilijalla ollut hyvin

ahdistaviakin kokemuksia siitä, ehkä jopa suorastaan painostuksesta, että pitäisi suostua veritankkaukseen. Minä en ole itse henkilökohtaisesti koskaan kokenut, että siinä olisi mitään painostusta ollut."

Milloin EPO tuli Suomen hiihtoon? EPOa eli erytropoietiiniä opittiin valmistamaan synteettisesti vuonna 1986. Se on elimistön oma hormoni, ja lääkkeenä sitä käytetään muun muassa anemian hoitoon. Erytropoietiini-nimen hormonille antoivat muuten suomalaiset tutkijat **Eva Bonsdorff** ja **Eeva Jalavisto** vuonna 1948.

1990-luvulla EPO mullisti koko kestävyysurheilun. Veritankkauksen tavoin se parantaa hapen kuljetusta elimistössä, mutta se on tehokkaampi, pitkävaikutteisempi, helpokäyttöisempi ja sitä voidaan käyttää ympäri vuoden tehostamassa myös harjoittelua. Se on toki kallis lääke, mutta onhan urheilu yksi osa viihdeteollisuutta, ja huipulla rahaa riittää.

Tapio Videman on kertonut hollantilaisesta tutkimuksesta, joka tehtiin kymmenkunta vuotta sitten. Tutkijat selvittivät, kuinka paljon maailmassa valmistetaan EPOa laillisesti. Las-kutoimitus ei ole kovin vaikea, sillä maailmassa ei ole tulkittoman monta lääketehdasta, jotka sitä tuottavat. Sitten tutkijat laskivat, kuinka paljon EPOa käytetään maailmassa potilaiden hoitoon. He päätyivät huikesiin lukuihin: 90 prosenttia maailmassa tuotetusta EPO-hormonista menee pimeille markkinoille.

Toki EPO:n käytössä on myös riskinsä. Verestä voi tulla liian sakeaa, sillä EPO:n avulla hemoglobiiniarvot voidaan nostaa paljon yli 200:n ja sellainen alkaa olla hengenvaarallista. 1990-luvun puolivälissä kohistiin useiden keskieurooppalaisten kilpapyöräilijöiden äkkikuolemista, joiden syynä oli nopea veritukos. Kerrotaan, että hurjimpaan EPO-aikaan kilpapyöräilijöitä kytkettiin yöksi hälyttimiin, jotka herättivät, jos sydän ei tahtonut jaksaa juoksuutta paksua verta ja pulssi putoi hälyttävän alas.

Mutta hokutus turvautuu EPO-hormoniin on silti ollut voimakas. Asiantuntijoiden nyrkissäntö nimittäin on, että kymmenen kilometrin hiihdossa EPO:n avulla voidaan suoritusta parantaa noin puoleltaista minuutilla.

Kari-Pekka Kyrö kertoi STT:n dopingjutun käsittelessä, että hän näki **Jari Räsäsen** makaavan Trondheimin MM-kisoissa vuonna 1997 hoitopöydällä Suomen majapaikassa. Räsäselä laskettiin verta. Kyrö tulkitsi tilanteen niin, että se oli hätätilanteessa ainoa konsti alentaa EPO:n poikkeuksellisen korkeaksi nostamia veriarvoja.

Suomen joukkueen silloinen lääkäri **Pirkka Mäkelä** vahvisti oikeussalissa, että hän oli suoritanut Kyrön kuvaileman toimenpiteen, mutta ei maininnut urheilijan nimeä.

Suomen varhaisin väitetty EPO-havainto on peräisin marraskuulta 1988. Hiihtäjä **Erja Kuivalainen** jakoi Sodankylän metsäkoulun asuntolassa huoneen kilpaskonsa **Marjo Matikaisen** kanssa. Kuivalainen näki Matikaisen pöydällä pienen lasipullon, ja hän painoi visusti mieleensä pullon kyljestä lukemansa sanan "erythropoietin". Muutaman päivän päästä Kuivalainen kertoi havainnosta joukkueoverilleen **Jaana Savolaiselle**.

Marjo Matikainen-Kallström on kiistänyt kyseisen pullon liittyvän itseensä millään tavoin ja kiistää yhä. Tosin hän ei enää halua puhua koko aiheesta. Hän ei edes käytä sanaa "doping", vaan puhuu "d-sanasta". Pitkän pommituksen jälkeen Matikainen-Kallström lopulta tuli myös kameran eteen, mutta hän kieltäytyi ehdottomasti vastamasta urheilu-uraansa liittyviin kysymyksiin.

Mutta Kuivalainen vakuuttaa yhä nähneensä pullon, ja Savolainen vahvistaa Kuivalaisen ker-toneen siitä hänelle.

Molemmat kertovat myös päävalmentaja Pek-

MARJO MATIKAINEN EI SUOSTU PUHUVIAAN AIHEESTA EIKÄ EDES SANOMIAAN DOPING-SANAA.

ka Vähäsöyringin oudoista kysymyksistä. Kuivalaiselta valmentaja tiedusteli, olisiko tämä valmis vippaskonsteihin. Kuivalainen vastasi, että ei ole ja että hän ei sen kysymyksen jälkeen enää luota Vähäsöyrinkiin valmentajana.

Savolainen puolestaan kertoo, että Vähäsöyrinki kysyi, olisitko valmis luopumaan naisellis-suudeksi.

Vielä yli kaksikymmentä vuotta myöhemmin Jaana Savolaista ihmetyttää se, kuinka suomalaiset huippuhihtäjät onnistuivat ajoittamaan kuntosaa niin paljon paremmin kuin hän.

Tammikuussa 1989 Savolainen voitti Salpausselällä Suomen mestaruuden naisten kymmenen kilometrin vapaan tyylin kisassa. Eroa toiseksi hiihtäneeseen Matikaiseen tuli 22 sekuntia.

Kolme viikkoa myöhemmin hiihti samalla laudalla saman matkan 16 sekuntia nopeammin kuin SM-kisoissa ja sijoittui sijalle 17. Matikainen pärjasi samassa kisassa paljon paremmin. Hän sivakoi kakkoseksi ja hiihti nyt minuutin ja 23 sekuntia paremman ajan kuin Savolainen.

Lahden vuoden 1989 hiihdon MM-kisat olivat muutenkin suomalaisille valtava menestys. Hiihtopiireissä kerrotaan sinnikkäästi tarinaa, että Suomi olisi onnistunut huijaamaan pahimmat kilpailijansa uskomaan, että kisoissa pystytään

nyt testaamaan sekä EPO että veritankkaus.

Hiihtopiirien tarinoiden mukaan suomalaiset putoisivat 1990-luvun vaihteessa muutamaksi vuodeksi kansainvälisestä EPO-kelkasta. STT:n dopingoikeudenkäynnin esitutkinnassa Kyrö kertoi, että suomalaiset hankkivat 1990-luvun alussa EPOa Venäjältä, mutta huijarivälittäjä toimitti kelvotonta ainetta. Niinä vuosina suomalaismenestys olikin syystä tai toisesta johtuen vaatimatonta.

Se ainakin tiedetään, että Albertvillen olympiakisoissa vuonna 1992 suomalaiset eivät käyttäneet EPOa. Nimittäin Suomen Olympiakomitea ja Jyväskylän yliopiston Kilpa- ja huippu-urheilun tutkimuskeskus tekivät olympiavuonna laajaa tutkimusta suomalaisista hiihtäjistä. Hiihtäjien veriarvot olivat yksi mielenkiinnon kohde. Tutkimusryhmässä oli mukana liikuntatieteen opiskelija Kari-Pekka Kyrö, joka teki pro gradu -tutkielmaansa siitä aineistosta. Kyrö mittasi suomalais-hiihtäjien veriarvot ennen kisoja, kisojen aikana ja kisojen jälkeen ja mukana olivat kaikki Suomen huiput. Veriarvoissa ei ollut mitään poikkeavaa, hemoglobiini pysyivät kaikilla nöyrästi alle

160:n. Karpaasinelikon kisoista nappaama ilmiestipronssi on siis varmasti ilman veridopingia otettu mitali.

Seuraavana vuonna Kyrö oli jo b-maajoukkueen valmentaja. Hän pääsi jälleen mittaamaan huippuhihtäjien veriarvoja, kun päävalmentajaksi palannut

Pekka Vähäsöyrinki pyysi Kyröä tuuraajaksi valmennusleirille oman vuosilomansa ajaksi. Verikokeiden tulokset löivät Kyrön ällikällä. Maailmancupin avaukseen valmistautuvien suomalaisten kärkeimpien hemoglobiinit huittelivat aivan eri lukemissa kuin vuotta aikaisemmin: mittaustulokset olivat 180–190:n hemoglobiini-lukemia. Ja kyseessä oli vasta joulukuun, joka on vielä niin sanottua hemoglobiiniarvojen nostovaihetta.

Kyrö kysyi urheilulääkäri **Juha-Pekka Turpeisel**ta mielipidettä asiasta, eikä kumpikaan heistä keksinyt harppaukselle kuin yhden selityksen: EPO oli otettu käyttöön. Vuodesta 1993 eteenpäin Suomen miehet alkoivatkin menestyä hiihdon maailmancupissa pitkistä aikaa mukavasti.

Turpeinen oli ollut maastohiihdon päävalmentaja vuosina 1989–92. STT:n dopingoikeudenkäynnissä hän kertoi luopuneensa tehtävästään, koska ei halunnut lähteä mukaan "kansainväliseen asevarusteluun".

Samaisista esitutkintapöytäkirjoista löytyy myös kiinnostava maininta Immo Kuutsasta.

Vuonna 1996 kesä-heinäkuun vaihteessa Vuokatsissa oli vastuvalmentajien ja henkilökohtaisen valmentajien tapaaminen. Kyrö veti tuolloin naisten maajoukkuetta ja Kuutsa valmensi erästä nuorta naishiihtäjää. Kyrö kertoi poliisille, et-

tä yhdessä palaverissa Kuutsa suoraan vaati Kyröä hankkimaan EPOa suojaan. Kyrön mukaan Kuutsa ilmoitti, ettei hänen valmennettavallaan eikä muillakaan naishiihtäjillä ole mitään mahdollisuutta, jos Kyrö ei hanki EPOa.

Vapaan EPO:n aika hiihdossa päättyi vuoteen 1997, jolloin käyttöön tulivat hemoglobiinirajat. Se ei kuitenkaan lopettanut EPO:n käyttöä, vaan toi peliin mukaan peiteaineena käytettävät plasmalajentajat, kuten Hemohesin. Niiden avulla veriarvot pystyttiin laskemaan sallittuihin lukemiin hetkellisesti.

Koko 1990-luvun miesten hiihtoa hallitsi sveereenisti Norja. Vuosikymmenen aikana järjestettiin kolmet talviolympialaiset, joissa jaossa oli yhteensä 15 miesten maastohiihdon kultamitalia. Niistä 12 meni Norjaan. Edellisellä vuosikymmenellä Norjan miehet eivät olleet voittaneet yhtään olympiakultaa ja 1970-luvullakin vain kaksi. Koko talviolympialaisten historiassa vuosina 1928–2010 Norjan miehet ovat voittaneet 26 kultaa. Niistä siis 46 prosenttia tuli 1990-luvulla.

Norjalaisten lisäksi olympialaisissa korkeimmalle pallille pääsivät miehistä 1990-luvulla vain kazakstanilainen

Vladimir Smirnov, Mika Myllylä ja Italian viestijoukkue.

Mika Myllyllä tunnusti STT:n dopingjutun oikeudenkäynnissä käyttäneensä EPOa. Fancesco Conconin oikeudenkäynnissä Italiassa taas paljastui, että Italian viestijoukkueen hiihtäjien veriarvot olivat hyvin poikkeavat.

Toimiva EPO-testi tuli käyttöön vuonna 2000 Sydneyn kisoissa. Suomen antidopingtoimikunta alkoi testata EPO:a vuonna 2003. Samana vuonna hiihtäjä **Kaisa Varis** jäi kiinni EPO:n käytöstä.

Antti Leppävuori pitää lupauksensa. Hän ilmestyy Vuokatin suurimpaan hotelliin sovittuun kellonaikaan.

Kameran eteen hän ei antaudu, mutta hän kertoo hämärässä ravintolasalissa teekupin äärellä omaa kärsimyshistoriaansa. Lokaa on dopingasioiden takia tullut, työpaikkoja mennyt ja tulevaisuus näyttää sumealta. Mutta se toive, että Leppävuori ryhtyisi kertomaan, mitä hän tietää dopingin käytöstä suomalaisessa hiihdossa, osoittautuu täysin turhaksi. Siitä hän ei sano oikeastaan sanaakaan.

Leppävuori oli Suomen maastohiihdon päävalmentajana 1990-luvun puolivälissä, jolloin kaikki oli toisin – myös hiihdossa.

Suomi menestyi, hiihtäjätähdet olivat kansallissankareita, eikä rahastakaan ollut pulaa.

Sponsoreita ja yhteistyökumppaneita riitti.

Suomalainen lääkeyhtiö Orion oli yksi yhteistyökumppaneista. Orionin mukaan yhteistyö kesti vuodesta 1995 vuoteen 1998. Hiihtoliiton

papereissa taas lukee, että yhteistyö olisi jatkunut vuoteen 2000 saakka.

Se ei ollut pelkkää sponsorirahan siirtelyä. Orion myös kehitti yhdessä Hiihtoliiton kanssa ainakin yhtä lääkeainetta. Orionin Oulun-tehtaalla valmistettiin vuonna 1996 Ringsteril c. glucon 10 % -nimistä infuusionestettä. Tätä nestettä toimitettiin Suomen hiihtomaajoukkueen lääkärille ainakin kaksi kertaa, maaliskuussa 1996 ja joulukuussa 1997 sekä hiihtomaajoukkueen huoltopäällikölle helmikuussa 1997.

Hiihtoliiton lääkärinä toimi tuolloin Pirkka Mäkelä. Hän kertoo, että kyseessä oli palautumiseen suonensisäisesti käytettävä sokeriliuos. Uutta Ringsterilissä oli, että sen sokeripitoisuus oli kymmenen prosenttia. Markkinoilla oli neliprosenttista nesteytysainetta, jota urheilijat yleisesti käyttivät. Leikkauksalipotilaille taas tiputetaan 22-prosenttista liuosta. Ajatuksena oli, että

LÄÄKEYHTIÖ ORION EI KERRO, MILLAISTA YHTEISTYÖTÄ SE TEKI HIIHTOLIITON KANSSA.

vahvempi sokeriliuos palauttaisi urheilijoita tehokkaammin. Mäkelä kieltää, että Ringsterilistä olisi kaavailtu esimerkiksi EPO:n peiteainetta. Yhteyshenkilöikseen Orionilla Mäkelä nimeää **Pekka Järvensivun** ja **Pekka Kaivolana**. Järvensivu on ollut lääketieteellinen johtaja vuodesta 1994, ja Kalvola työskenteli tuohon aikaan lääkemyynnin ja -markkinoinnin johtotehtävissä.

Läkelaitoksen tarkastusyksikkökin tutki viheen perusteella Orionin ja Hiihtoliiton yhteistyötä. Päätös tuli 21. kesäkuuta 2001.

"Läkelaitos toteaa, että Orion-yhtymä Oyj:n toiminnassa on ollut vakavia puutteita, kun yhtiön työntekijät ovat toimineet ja ovat voineet toimia Läkelaitoksen käsityksen mukaan näin selvästi lääkerikoksen tunnusmerkit täyttävällä tavalla."

Orion rikkoi lakia toimittaessaan Ringsteriliä suoraan Hiihtoliitolle. Lain mukaan lääketehdas ei saa myydä tai muutoin luovuttaa tehtaansa omia lääkevalmisteita muille kuin toiselle lääketehdokselle, lääkekeskukselle tai apteekkeille.

Maksimirangaistus tällaisesta on vuosi vankeutta, mutta vuonna 2001 rikos oli ehtinyt jo vanhentua eikä Läkelaitos ryhtynyt asiassa enempään toimenpiteisiin. Sittemmin Läkelaitoksen nimi on muuttunut Fimeaksi, ja sen johtaja Eija Pelkonen myöntää nyt, että nykytiedon valossa olisi tutkittanut Orionin toimet tarkemmin. "Omituista, että Orion teetti salaa Hiihtoliitolle omaa ainetta", Pelkonen sanoo.

Halusimme kuulla Orionilta lisää. Miksi yhteistyö Hiihtoliiton kanssa oli niin tärkeää, että

Orion oli valmis jopa rikkomaan lakia?

Soitimme ensin Pekka Järvensivulle. Hän kehotti ottamaan yhteyttä Pekka Kaivolaan, joka on hiihtomies ja parempi vastaamaan. Kaivola sen sijaan kertoi jääneensä jo eläkkeelle ja kertoi, että oikea henkilö vastaamaan kysymyksiin on Järvensivu. Kun soitimme uudelleen Järvensivulle, hän lupasi etsiä Orionista oikean vastaajan. Jonkin ajan kuluttua yhteyttä otti viestintäjohtaja **Terhi Ormio**, joka pyysi kysymykset ja lupasi etsiä oikean henkilön vastaamaan niihin.

Toimitimme hänelle esimerkiksi tällaisia kysymyksiä: Mikä oli Orionin motiivi tehdä nesteytysainetta hiihtoliiton tarpeisiin? Oliko projektin yksi tarkoitus kehittää peiteaine EPO:n käytölle? Liittyikö Orionin ja Hiihtoliiton yhteistyöhön myös muiden lääkeaineidien toimittamista Hiihtoliiton tarpeisiin?

Ormion vastaus oli lyhyt: "Harkittuamme

asiaa päätimme kuitenkin jättää haastattelun ja vastausmahdollisuuden käyttämättä. Aikaa yhteistyösopimuksen päättymisestä on kulunut jo niin kauan ja katsomme, että asia on Orionin osalta loppuun käsitelty."

Loppulause kuulosti tutulta:

"Toivottavasti tulevia Lahden-kisoja päästäisiin valmistelemaan myönteisessä hengessä ja katse tulevaisuudessa."

Paluumatkalla Helsinkiin taivas vetäytyi pilveen. Vitostiehen läpsähtelee räntää. Arto Halonen keskustelelee puhelimessa Tapio Videmanin kanssa. Hän yrittää kysellä lisää niistä veritesteistä, joita Videman keräsi tutkimuskäyttöön Lahden MM-kisoista vuonna 2001. Testien tarkoituksena oli kehittää veritestejä Salt Lake Cityn olympialaisiin.

Tulokset olivat kiusalliset. Vaikka listalta siivotaan pois Lahdessa käyneet suomalaishiihtäjät, niin silti puolella mitalihiihtäjistä oli erittäin poikkeavat veriarvot. Oikea tulos olisi todennäköisesti ollut vielä synkempi, sillä 200 testistä 47:ssä oli liian vähän verta eikä niitä voitu analysoida. Näytteidenoton ylin valvoja oli norjalainen **Inggard Lereim**.

Täyteen pakatussa farmariatossa ymmärrettään koko ajan paremmin suomalaisia hiihtäjiä. Jos halusi menestyä, oli pakko käyttää.

Ja kuten urheilussa moni muikin asia, se Lahden käry oli niin pienestä kiinni.

Vuonna 2001 vain kaksi dopinglaboratoriota maailmassa pystyi löytämään Hemohesin virtsanäytteestä. Toinen oli Kölnissä ja toinen Helsingissä.

Jos Suomen maajoukkue olisi valinnut monista vaihtoehtoista jonkun muun peiteaineen EPOlle, niin joukkokäryä ei olisi koskaan tullut.

Ja meillä olisi monta sinivalkoista sankaria enemmän.